
LINGUISTICA LETTICA

LATVIEŠU VALODAS INSTITŪTA ŽURNĀLS
2014 RĪGA 22

Dibinātājs / Founder

LU Latviešu valodas institūts
Reģistrācijas apliecība Nr. 90002118365

Iznāk kopš 1997. gada / Published since 1997

Atbildīgais redaktors / Editor-in-chief

Ilga JANSONE

Redakcijas kolēģija / Editorial Board

Aleksejs ANDRONOVŠ (Krievija),
Dzintra BONDA (ASV),
Laimute BALODE (Latvija/Somija),
Ojārs BUŠŠ (Latvija), Ina DRUVIETE (Latvija),
Trevors FENNELS (Austrālija),
Juris GRIGORJEVS (Latvija/Lietuva)
Ilga JANSONE (Latvija), Daina NĪTIŅA (Latvija),
Linda ŠOKIJA (Lielbritānija)
Anna STAFECKA (Latvija), Agris TIMUŠKA (Latvija),
Lembits VĀBA (Igaunija),
Bernhards VELHLI (Zviedrija),
Andrejs VEISBERGS (Latvija)

Mājaslapa / Website

www.lulavi.lv/zurnals-linguistica-lettica

Indeksācija / Indexing

Index Copernicus

Literārās redaktors / Proof-readers

Gunita ARNAVA, Dzintra BONDA,
Sanda RAPA, Linda ŠOKIJA

Maketētāja / Layout designer

Gunita ARNAVA

Redakcijas adrese / Address of Editorial Board

Akadēmijas lauk. 1, 902./903. kab., Rīga, LV-1050
Tāl. / phone +371 67227696, fakss / fax +371 67227696,
e-pasts / e-mail: latv@lza.lv

SATURS / CONTENTS

Ilze AUZIŅA, Guna RĀBANTE-BUŠA. Qualitative and Quantitative Vowel Reduction and Deletion in the Spoken Latvian.....	5
Maija BRĒDE. Contrastive Research in Latvian – English Phonetics and Phonology.....	16
Solveiga ČEIRANE, Inese INDRIČĀNE, Jana TAPERTE. Locus Equations for Latvian Consonants.....	29
Juris GRIGORJEVS. Dynamics of the Latvian Long Vowels.....	48
Jurgita JAROSLAVIENĒ. Spectral Characteristics of the Lithuanian Vowels: Some Preliminary Results of a New Experimental Research.....	68
Einar MEISTER, Lya MEISTER. Estonian Quantity Degrees Produced by Latvian Subjects.....	85
Linda SHOCKEY, Dzintra BOND. What Slips of the Ear Reveal about Speech Perception.....	107
Laura TAIMI, Paavo ALKU, Teija KUJALA, Risto NÄÄTÄNEN, Maija S. PELTOLA. The Effect of Production Training on Non-Native Speech Sound Perception and Discrimination in School-Aged Children: An Mmn and Behavioural Study	114
Olga UREK, Dace MARKUS. Progressive and Regressive Voicing Assimilation in Latvian: Ot-Based Account.....	130
Jana TAPERTE. Latviešu valodas laterālo spraudzeņu akustisks raksturojums informantu vecuma grupā no 16 līdz 39 gadiem.....	158
Ieva ZUICENA. “Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca” un problēmas latviešu valodas vārdšķiru klasifikācijā.....	173

Santa JĒRĀNE. Vietvārdu vārdnīcu megastruktūra	185
Diāna LAIVENIECE. Promocijas darbu nosaukumi mūsdienu latviešu zinātnes valodā.....	205
Anitra ROZE. Metālisko krāsu nosaukumi mūsdienu latviešu valodā.....	232
Sarmīte BALODE. Mūsdienu Kalnienas izloksne dažādu paaudžu runā.....	241
Dace STRELĒVICA-OŠIŅA. Latviešu valodas lībiskais dialekts daiļliteratūrā, tulkojumā un sabiedrības uztverē: daži aspekti.....	261
Малгожата ОСТРУВКА, Ева ГОЛАХОВСКА. Названия растений в польской речи в Латгалии	277
VALODNIECĪBAS BIBLIOGRĀFIJA 2013 (<i>M. Silkāne</i>).....	292
ZIŅAS PAR AUTORĪEM	390
PAR ŽURNĀLU	393
LINGUISTICA LETTICA RAKSTU IESNIEGŠANAS UN NOFORMĒŠANAS VISPĀRĪGIE PRINCIPI	394

Dace STRELĒVICA-OŠIŅA

LATVIEŠU VALODAS LĪBISKAIS DIALEKTS DAIĻLITERATŪRĀ, TULKOJUMĀ UN SABIEDRĪBAS UZTVERĒ: DAŽI ASPEKTI

Dialekti sabiedrībā un literatūrā nereti tiek asociēti ar senatnīgu un arhaiskumu, taču nevar noliegt, ka tiem joprojām ir nozīmīga vieta gan mūsdienu cilvēku mutiskajā saziņā, gan arī drukātajos tekstos. Izņēmums šai ziņā nav arī lībiskais dialekts – savdabīgs un dažādām pretrunām apvītais valodas variants, kura galvenā iezīme ir tā, ka tas radies latviešu un lībiešu valodas kontakta rezultātā. Runājot par tekstiem, jāuzsver, ka dialektu parādīšanās tādās zinātniskās publikācijās kā folkloras vai dzīvesstāstu pieraksti, protams, ir gluži loģiska. Taču par valodas varianta dzīvotspēju un aktualitāti vairāk liecina tā klātbūtne daiļliteratūrā un tās tulkojumos. Daiļliteratūra (gan oriģinālā, gan tulkotā literatūra) latviešu valodas lībiskajā dialektā eksistē, taču ir vairāki sociolingvistiski aspekti, kas liecina par šī dialekta visai savdabīgo lomu. Jo īpaši jāpiemin somu dzejnieces Heli Lāksonenas (*Heli Laaksonen*) dzejoļu izlase “Kad gos smei” (2012), kuru latviski (resp. latviešu valodas lībiskajā dialektā) atdzejojis un sastādījis dzejnieks Guntars Godiņš. Savas popularitātes dēļ šī grāmata (un atsauksmes par to) ir krāšņa ilustrācija un arī sava veida lakmusa papīrs lībiskā dialekta tipiskajai uztverei latviešu sabiedrībā. Taču, pirms pievērsties dialektam tulkojumā un konkrēti šim literārajam darbam, nepieciešams neliels ievads.

Latviešu valodas lībiskais dialekts jeb tāmnieku dialekts (lai gan mūsdienās ar tāmnieku nosaukumu oficiāli tiek apzīmētas tikai šī dialekta Kurzemes izloksnes, tomēr novērojumi liecina, ka sabiedrība labāk atpazīst nosaukumu “tāmnieku dialekts” nekā “lībiskais dialekts”) jau vairākus gadus ir manas uzmanības lokā – it īpaši tagad, darbojoties pētījumu projektā “Latviešu valodas dialekti 21. gadsimtā: sociolingvistiskais aspekts”. Tas zināmā mērā ir arī mans dzimtais dialekts, kaut gan abu manu vecāku dzimtajām vietām – Vecmīlgrāvim un Gudeniekiem – oficiāla lībiskā dialekta “gods” ir paslīdējis garām. Tradicionālajā Martas Rudzītes kartē šīs vietas resp. tajās lietotās iz-

loksnes ir iekļautas vidus dialektā, kaut arī tajās ir sastopamas lībiskā dialekta iezīmes un šie apgabali atrodas uz vidus un lībiskā dialekta robežas, tikai viens Vidzemē, otrs Kurzemē. (Jāpiebilst, ka 1881. gadā publicētā latviešu dialektu kartē un tās aprakstā norādīts, ka Vidzemē šis dialekts stiepies “*gar jūru visā tās garumā aptuveni no Daugavas grīvas līdz Ainažiem*” (Julius Döring 1881, 49; citēts pēc Edmunda Trumpas raksta (Trumpa 2012, 33), bet turpmākajos latviešu dialektoloģijas avotos lībiskā dialekta robeža arvien attālinās no Daugavas ietekas un no Rīgas – taču šī jautājuma iztīrīšana varētu būt atsevišķa pētījuma temats.)

Interesanti, ka Kurzemes lībiskais dialekts un tā lietojums, šķiet, vismaz sociolingvistiskā aspektā līdz šim ir ticis pētīts intensīvāk nekā Vidzemē runātais. Te jāmin, piemēram, Ventspils Augstskolas Lietišķās valodniecības centra zinātnieku grupas veiktais pētījums par tāmnieku izlokšņu lietošanas jomām un īpatnībām Ventspilī – tā rezultātus aprakstījis Jānis Stilis (2012, 2013 u. c. publikācijās), secinot, ka pētāmajā areālā “*tāmnieku izlokšnes, kas līdz šim lingvistiski interpretētas kā tīri ģeogrāfiska un vēsturiska parādība, mūsdienās pakāpeniski pārtop par sociolektu: tas pārsvarā tiek lietots ģimenē, (...) draugu un paziņu lokā*” u.tml. (Stilis 2013, 128). Jāatceras arī 2007. un 2008. gadā veikts pētījums par Ziemeļkurzemes reģionālo un lingvistisko identitāti, kas norisinājās starptautiska pētījumu projekta “*Languages in a Network of European Excellence*” ietvaros, kura rezultāti un secinājumi tikuši atspoguļoti vairākās publikācijās (Strelēvica-Ošiņa 2008, 2009 u. c.). Vairākkārt ir nācies pārliecināties, ka Latvijas sabiedrībā pirmām kārtām tieši Kurzeme asociējas gan ar lībiešiem, gan ar lībisko dialektu (vairākkārt gadījies dzirdēt arī ziemeļkurzemnieku atmiņas par priecīgo pārsteigumu, kad viņi negaidot arī Vidzemē sastapuši līdzīgu izlokšņu runātājus). Pašreizējā pētījuma gaitā uzmanība tiek pievērsta arī Vidzemes lībiskajam areālam.

Katrā ziņā lībiskais dialekts jau izsenis latviešu kultūrvīdē ir ieguvis īpašu lomu. Pirmkārt, ap to savijušies dažādi pārpratumi un mīti (kā, piemēram, jau minētais izplatītais priekšstats, kas to maldīgi saista tikai ar Kurzemi). Jāuzsver arī tas, ka Latvijas sabiedrībā daudzi zina par šī dialekta saistību ar lībiešu valodu, taču ne visiem ir skaidrs, kāda tieši ir šī saikne un cik cieša. Gadās, ka lībiskais dialekts un lībiešu valoda tiek jaukti. Esmu jau agrākās publikācijās (Strelēvica-Ošiņa 2008, 2009) citējusi dažus anekdotiskus gadījumus, kas saistīti ar šiem pārpratumiem – piemēram, kad populārais tāmnieku dialekta

teiciens “*tā viš i*” pirms vairākiem gadiem kādā TV šovā tika nosaukts par lībiešu valodas teicienu, kas aizgūts latviešu valodā, vai arī dažādus populārzinātniskus avotus, kur sajaukti fakti par lībiešu valodu un lībisko dialektu. Arī pazīstamais lībiešu kultūras darbinieks un valodnieks Valts Ernštreits kādā intervijā laikrakstam, atcerēdamies savus pusaudža gadus, kad vēl nebija sācis mācīties lībiešu valodu, saka: “*Apziņa, kas ir lībieši, man līdzinājās kā lielai daļai cilvēku – [ka] lībietis un tāmnieks ir viens un tas pats, [ka] starp lībiešu valodu un tāmnieku izloksni nav atšķirību*” (Brinkmane 2011). No nesenākiem piemēriem varētu minēt kādu 2014. gada sākumā laikrakstā “Salacgrīvas novada ziņas” publicētu Ilgas Tiesneses rakstu. Tajā vēstīts par Anitu Emsi, “*dzejnieci un Svētciena izloksnes runātāju un zinātāju*” (Tiesnese 2014) un citēti arī citi vietējie kultūras cilvēki, kas pauž savu lokālpatriotismu un lepnumu par lībisko dzīvesziņu, kas saglabājusies caur lībisko dialektu. Taču rakstā parādās arī šāds teikums: “*Mūsdienās Latvijā viņu [=lībiešu] ir 176. Bet to lībiešu, kuri savā valodā runā kopš bērnības, nav vairāk par 10. Viena no šādām unikālām personām ir mūsu A. Emse*” (Tiesnese 2014). Spriežot pēc rakstā iepriekš teiktā, A. Emse gan ir nevis **lībiešu valodas**, bet **latviešu valodas lībiskā dialekta** runātāja (un šī dialekta lietotāju skaits noteikti ir mērāms vismaz tūkstošos). Nenoliedzami, tas ir pozitīvi, ja lībiskais dialekts tiek uztverts kā saikne ar pagātnes lībisko mantojumu un lībiskās identitātes rādītājs (tieši šādu hipotēzi tiecos pierādīt jau minētajā 2007.–2008. gada pētījumā). Taču fakts, ka šīs divas neradniecīgās un atšķirīgās valodas – somugriskā lībiešu valoda un indoeiropēiskās latviešu valodas lībiskais dialekts – tik bieži tiek jauktas (kaut gan mūsdienās taču ir pieejamas publikācijas gan vienā, gan otrā!), ir ievērojams cieniņš un būtu turpmāku pētījumu vērts.

Otrkārt, lībiskais jeb tāmnieku dialekts latviešu sabiedrībā bieži un jau pārāk stereotipiski tiek saistīts ar humoru. To apliecina viedokļu izpaušmes dažādos avotos – no interneta komentāriem līdz akadēmiskām publikācijām. (Jāuzsver – te var minēt gan piemērus, kuri **paši pauž šādu nostāju**, gan tādus avotus, kur **pausti vērojumi un/vai vērtējumi par šo faktu**.)

Kad interneta diskusijās par latgaliešu valodas vai dialekta jauktājumu nereti parādās arguments: “Tad jau arī ventiņmēle jāuzskata par atsevišķu valodu!”, tas parasti ir teikts ironiski (kaut arī labsirdīgi) un ar zemtekstu, ka tas taču būtu kas neiedomājams. Arī pētījumu respondentu gan 2007.–2008. gada, gan pašreizējā pētījumā reizēm norādīja uz to, ka tāmnieku dialekts viņos izraisot smaidu un, to izdzirdot,

pirmās asociācijas esot ar kaut ko jautru un humoristisku. Savukārt rakstniece Anna Žīgure recenzijā par kādu no Kuraž Kriša (tāmnieku dialektā rakstoša autora) grāmatām saka: “Ventiņ mēļ *jau pati par sevi ir pateicīgs materiāls pozitīvu sajūtu veidošanai. (..) Tā skan tik la-
bestīgi, mazliet ačgārnī” (Žīgure 2009; izcēlums mans). Iespējams, ka izceltais teksts ir politikorekts veids, kā pateikt “smieklīgi”?...*

Daiļrunīgs ir arī G. Godiņa un H. Lāksonenas sarunas virsraksts “Sasmīdinājuši divas tautas” žurnālā “Latvju teksti” (Nr. 10, 2012). Intervijas gaitā G. Godiņš dzejniecei jautā: “*Kāda sajūta, ja grāmata iznāk ne latviešu, bet tādā jocīgā valodā?” (Godiņš 2012b, 40; izcēlums mans). Par netiešu atbildi kalpo H.Lāksonenas replika tālāk tajā pašā intervijā: “*Igauņu dzejnieki mani pārliecināja, ka iespējams rakstīt nopietnu, modernu dzeju manas vecāsmātes valodā” (Godiņš 2012b, 41; izcēlums mans). Taču atdzejotāja teiktajā jaušam to pašu “smieklīgā dialekta” aizspriedumu: “*Jā, lībiskais dialekts, tā valoda, ko izmantoju tavu dzejoļu tulkojumos, ir lipīga. (..) Jokodamies pat uzrakstīju tajā vienu dzejoli” (Godiņš 2012b, 40; izcēlums mans).***

Savukārt J. Sīlis apraksta kādu epizodi 2009. gadā, kad portālā “TVnet” kā 1. aprīļa joks ievietota ziņa, ka 2013. gadā Ventspils skolās puse mācību priekšmetu tikšot apgūti ventiņu izloksnē. Pēc J. Sīļa domām, šis ziņas komiskuma pamatā ir apstākļi, ka šī dialekta lietojums mūsdienās sašaurinās un tas kļūst par ģimenes un draugu loka valodu (Sīlis 2012, 410). Taču jādodomā, ka iemesli ir vēl plašāki. Visticamāk, viens no tiem ir jau iesakņojusies humoristiskās literatūras tradīcija, kas jo īpaši saistīta ar šī dialekta Kurzemes izloksnēm, galvenokārt Ventspils apkārtnē lietotajām – tā dēvēto ventiņmēli.

Aina Blinkena savulaik šo situāciju raksturojusi šādi: “*Atsevišķi publicējumi dažādos laikposmos kopš 19. gs. ir arī lībiskajā resp. tāmnieku dialektā, galvenokārt humoristiskos sacerējumos vai folkloras materiālos” (Blinkena 2006, 100; izcēlums mans). Jāpiebilst, ka trešais tekstu tips, kur drukātā veidā mēdz parādīties arī lībiskais dialekts, ir mutvārdu vēstures avoti – te var minēt gan Māras Zirnītes pierakstītos un pētītos ziemeļkurzemnieku dzīvesstāstus (2011 u. c.) gan arī citu autoru publikācijas, piemēram, Sofijas Dravnieces atmiņas (1996) par dzīvi Dundagā un vēlāk izsūtījumā Sibīrijā līdz rehabilitācijai 1956. gadā. (S. Dravnieces grāmata gan lielākoties rakstīta literārajā valodā. Interesanti, ka dialekts izmantots vienīgi pēdējā nodaļā, kur aprakstīti daži kuriozi notikumi no bērnības atmiņām.)*

Kā savulaik izteicies kāda komentāra autors portālā www.laacz.lv, “*A ventiņ mēļ i liel nelaim. Neviena to neņem lietot nopietn. (..) Lat-*

galisk rakst pa vis ko. Bet ventīņ mēle voj nu salkans bērnebs atmiņs, voj jok gabals” (Allefm, 13.03.2007, www.laacz.lv; izcēlums mans).

Tas, ka tāmnieku dialekts jeb ventīņmēle pirmām kārtām saistās ar humoru, nereti tiek minēts kā pats par sevi saprotams fakts – it īpaši, ja uz šīs tradīcijas fona jāizceļ kāds izņēmums. Piemēram, folkloras pētnieks Guntis Pakalns, raksturojot kādu folkloras teicēju, saka: “*Par spīti tam, ka tagad pierasts, ka kurzemnieku dialektos (atšķirībā no latgaliešu) iespējams vairs tikai “dzīt jokus”, te stāstījums lielākoties ir nopietns*” (2004, 77; izcēlums mans). Arī Ventspils muzeja vadītāja Inese Aide savulaik rakstījusi: “*Šosestdien Amatu mājā notiks pirmā nodarbība pasākumu ciklam, kurš veltīts ventīņu valodai (tāmnieku dialektam), tās īpatnībām. Pieņemts, ka ventīņu valodā runāto un rakstīto uztver ar smaidu. Taču kā ikvienā valodā un tās dialektā var runāt arī par nopietnām lietām*” (Aide 2009; izcēlums mans).

Īsumā raksturojot literāro tradīciju lībiskajā dialektā, jāpiemin, ka pirmais zināmais daiļliteratūras darbs ar šī dialekta iezīmēm gan vēl nav saistāms ne ar Kurzemi, ne ar humora tradīciju – tas ir 1631. gadā Leipcigā publicēts Rīgas birģermeistara Melhiora Fuksa (*Melchior Fuchs*) dzejolis “*Kā te zemniek ar aršen, sēšen māk strāde*” – vispār šis baltvācu autora teksts tiek uzskatīts par vecāko laicīga satura dzejoli latviešu valodā; par to skat. “Latviešu rakstniecība biogrāfijās” (1992, 107). Kas attiecas uz viduslaikos (un arī vēlāk) Rīgā runāto latviešu valodu, ir pamats domāt, ka tai tiešām piemita lībiskajam dialektam raksturīgas iezīmes; vairāk par šo tēmu rakstījis Jānis Kušķis (1996, 1998), skat. arī Strelēvica-Ošiņa (2008, [2011] 2012).

Savukārt viens no pirmajiem latviešu autoriem, kas rakstījis lībiskajā jeb tāmnieku dialektā (konkrēti Dundagas izloksnē) ir Ernests Dinsbergs 19. gadsimtā. Daļa no šiem tekstiem noteikti uzskatāmi par humoristiskiem – piemēram, dzejojumi joku lugā “*Skaistakais deggons*” (1862) un kāds stāsts (1863), kas publicēts “Pēterburgas avīžu” satīriskajā pielikumā “Zobu gals”. Vairāk par E. Dinsberga publikācijām Dundagas izloksnē skat. Brigītas Bušmanes pētījumā (Bušmane 2008). Visus turpmākos šajā dialektā rakstošos autorus uzskaitīt nav iespējams, bet starp populārākajiem noteikti jānosauc divi ventīņu izloksnē rakstoši autori, kas pēc 2. pasaules kara devās emigrācijā. Viens no tiem ir Ālant Vils (arī Fricis Dziesma, īstajā vārdā Fricis Forstmanis), kurš latviešu literārajā valodā rakstījis nopietnus, liriskus dzejoļus, bet dzimtajā ventīņu izloksnē – humoristiskās poēmas “*Poēm pa kulšen*” (1939), “*Dzīvšen ceper kuldams*” (1946) u. c. Līdzīgi arī otrs autors, jau minētais Kuraž Krišs (Kārlis Zvejnieks),

literārajā valodā rakstījis nopietnus tekstus, bet dzimtajā izloksnē – humoristisku dzeju un prozu, piemēram, “*Ventiņpus*” (1967), “*Lustīg dzīvšēn*” (1987) u. c.

Ievēribas vērti ir arī divi lībiešu autori – Baiba Damberga un Uldis Krasts – kas avīzē “*Līvli*” un arī lībiešu gadagrāmatā (neviens no šiem periodiskajiem izdevumiem diemžēl tagad vairs neiznāk) senāk regulāri publicēja humoristiskus stāstus un dzejoļus latviešu valodas lībiskajā dialektā.

Reizēm literāros darbos lībiskais dialekts izmantots daļēji – tikai grāmatas varoņu tiešajā runā. Tā tas ir, piemēram, Aivara Freimaņa humoristisko stāstu krājumā ““*Sorento*” stāsti” (1988) par kāda piejūras ciema iedzīvotājiem – krodziņa “*Sorento*” apmeklētājiem – un Valentīnas Ozolas humoristiskajā detektīvstāstā “*Rūņciem būšan un nebūšans*” (2004). Jāpiemin arī Māras Zālītes librets traģikomiskajai dziesmuspēlei “*Tobāgo!*” (2001), kur arī daļa teksta ir lībiskajā dialektā. Arī kāds jaunais latviešu rakstnieks Ingus Kniploks mēģinājis izmantot lībisko dialektu savās humoristiskajās miniatūrās “*Šmitiņkunga piezīmes*” (2012), kas publicētas portālā “*Satori.lv*”.

Pētījumu respondenti reizēm ir runājuši par to, ka šo literāro tradīciju, kur tāmnieku dialekts tiek saistīts galvenokārt ar humoru, savā ziņā varot uzskatīt arī par diskrimināciju un ka to vajadzētu mainīt. Daļēji to jau centusies darīt B. Damberga – piemēram, lībiešu mākslinieka J. Beltes dzīves gājumam veltītajā stāstā “*Belte, tas mālders*” (2002), kur dialektā aprakstītas gan komiskas, gan arī smeldzīgas un traģiskas epizodes.

Savukārt ārpus literatūras jomas par nozīmīgu, unikālu piemēru lībiskā jeb tāmnieku dialekta lietojumam visnotaļ nopietnā kontekstā var uzskatīt Andra Gaujas dokumentālo filmu “*Ģimenes lietas*” (2010). (Vairāk par šo tēmu skat.: Strelēvica-Ošiņa 2009 un 2014). Taču iespējams, ka lībiskā dialekta lietojums šai filmā nav bijusi autora apzināta iecere, bet vienkārši neplānots blakusapstāklis. Pats režisors A. Gauja, kā rāda viņa izteikums kādā intervijā, savas filmas varoņu lietoto valodas variantu nosauc vienkārši par “*kurzemnieku dialektu*” (Matīsa 2010, 15).

Autora izvēli lietot dialektu vai literāro valodu (un arī izvēli lietot dialektu nopietni vai nenopietni) nosaka dažādi kritēriji. Taču kas nosaka dialekta izvēli un lietojumu tulkotajā literatūrā? Pirmām kārtām, protams – dialekta lietojums attiecīgajā avottekstā. Kā norādījuši dažādi pētnieki un tulkošanas teorijas speciālisti, dialekts var būt diezgan nopietns pārbaudījums tulkotājam. Antuāns Bermans (*An-*

toine Berman) uzskata, ka “izloksne ir cieši pieķērusies savai zemei un pretojas pārnešanai citā valodā” (Berman 2004, 286; tulkojums mans). Savukārt Barbara Pauša (*Barbara Pausch*) uzsver šādus sociolingvistiskus aspektus: “Tulkotājam netiešā veidā jāpauž tāda vai citāda nostāja. Kādu mērķvalodas reģistru, dialektu vai sarunvalodas niansi tulkotājs uzskatīs par ekvivalentu avotteksta dialektam vai sarunvalodai? Kāds statuss šim reģistram, dialektam vai sarunvalodai ir mērķvalodas kultūrā?” (Pausch 2012, 81; tulkojums mans).

Palūkojoties uz lībiskā dialektu izmantojumu latviski tulkotajā literatūrā, redzams, ka visbiežāk tas sastopams somugru literātu darbu tulkojumos. (Par iemesliem, kādēļ tas tā ir, runāsim tālāk šai rakstā.) Viens no pirmajiem, iespējams, ir somu rakstnieks Veine Linna (*Väinö Linna*), resp. viņa romāna “*Tuntematon sotilas*” (1954) divi latviešu izdevumi ar nosaukumu “Nezināmais kareivis” – Egonas Spēka tulkojumā 1956. gadā Kopenhāgenā un Maimas Grīnbergas tulkojumā 2010. gadā Rīgā. Abos tulkojumos daļēji izmantotas dialektu iezīmes (gan lībiskā, gan augšzemnieku), bet par šo literāro darbu, kā arī par dialektu iezīmēm tā tulkojumos latviešu sabiedrībā nebija vērojama liela rezonanse.

Nozīmīgs ir arī igauņu rakstnieka Jiri Tūlika (*Jüri Tuulik*) stāstu krājuma “*Meretagune asi*” (1976) latviešu izdevums “Jūras būšana” (1981), ko tulkojis Jānis Žīgurs. Priekšvārda autors Endels Mallene vēsta, ka oriģinālā izmantotas Igaunijas salu (Sāremā, Muhu, Kihnu) izloksnes, savukārt tulkotājs lietojis “*piekrastes iedzīvotāju (Ainažu, Salagrīvas, Limbažu) veco ļaužu valodu*” (Mallene 1981, 6) – zināmā mērā te redzam dialekta saistīšanu ar arhaiskumu. Stāsti ir gan humoristiski, gan arī ar nopietniem un skumjiem motīviem.

2000. gadā iznāca somu rakstnieces Rozas Liksomas (*Rosa Liksom*) stāstu izlase “Vienas nakts ekstāze” Maimas Grīnbergas tulkojumā. (Daži fragmenti tika publicēti jau 1998. gada lībiešu gadagrāmatā “*Līvlist āigastrontōz*”.) Vairākos stāstos izmantotas dialekta iezīmes un, kā teikts nezināma autora recenzijā portālā “TVnet”, autore teksts tulkojumā “*pārtapis gluži jaunā valodas sistēmā, kurā sakausēti slengs un lībiskais dialekts. Vai katru otro lappusi var lasīt sev un citiem skaļi priekšā ar pamatotu pārliecību izdzirdēt nevaldāmus smieklus*” (27.02. 2001; www.tvnet.lv; izcēlums mans). (Jāpiebilst, ka R. Liksomas stāsti satura ziņā ir diezgan drūmi. Vai tiešām recenzijā minētos smieklus izraisa tulkojumā lietotais dialekts?)

Bet visspilgtāk šis fenomēns – kad lībiskā dialekta dēļ teksts tiek uztverts galvenokārt kā komisks arī tad, ja autora mērķis nav bijis

tikai humors un izklaide vien – bija redzams, vērojot somu dzejnieces H. Lāksonenas dzejoļu izlases ienākšanu latviešu kultūrvidē un sabiedrībā. Izlase “*Kad gos smeī*” veidota no H. Lāksonenas dažādu krājumu dzejoļiem, kuri oriģinālā rakstīti somu valodas dienvidrietumu dialektā. Atdzejojot Guntars Godiņš vēl pirms grāmatas iznākšanas intervijās mēdza teikt, ka viņš šo dzeju tulkojot “*Ainažu un Salacgrīvas dialektā*” (Vītola 2011, 13), taču vēlāk (jau iznākušās grāmatas priekšvārdā) ir dots jau nedaudz precīzāks valodniecisks skaidrojums: “*Manuprāt, šim somu valodas dialektam vislabāk atbilst lībiskā dialekta iezīmes, tā Vidzemes lībiskā izloksne, ko lieto Igaunijas pierobežā ap Ainažiem un Salacgrīvu. Tur (..) pamatprincips ir vārdu īsums (..) vīriešu dzimtes lietošana sieviešu dzimtes vietā (..), citu personu darbības vārdu formu aizstāšana ar trešās personas formu*” (Godiņš 2012a, 9). Jāpiebilst, ka šīs pazīmes gan piemīt visam lībiskajam dialektam, ne tikai minētajām izloksnēm.

Interesanti, ka lībiskais dialekts gan ar savu nosaukumu, gan raksturīgākajām iezīmēm mulsinājis arī ne vienu vien minētās grāmatas recenzentu. Piemēram, Sintija Kampāne nosauc tulkojuma izmantoto valodas variantu par “*lībiešu dialekta izloksnēm, kādās runā atsevišķas (?) Ainažu, Salacgrīvas apvidus ģimenes*” (Kampāne 2013; izcēlums un jautājuma zīme mana), bet par H. Lāksonenas dzejas lirisko varoni izsakās kā par vīrieti, piemēram: “*poētiskais varonis (..) raudādams piesauc (..)*” vai “*liriskais “es” saprot, ka viņam (..)*” utt. (Kampāne 2013) – acīmredzot šo pārpratumu izraisījis vīriešu dzimtes lietojums. Tomēr atzinīgi jānovērtē tas, ka recenzente saskatījusi šīs dzejas “*nopietnās tēmas, (..) uzlūkotas ar gaišu humoru*” (Kampāne 2013).

Taču izlases nosaukuma “*Kad gos smeī*” izvēle (tajā izmantota dzejoļa rinda), jādodomā, nav nejaušība. Sak, ne tikai latviešu parunā minētajam zirgam vai kaķiem, bet pat govij jāsmejas... Iespējams, tādējādi apelēts pie latviešu lasītāja gaidām, ka t. s. ventiņmēlē (vai tai līdzīgā “mēlē”) rakstītam tekstam jābūt tādām, kas jāuztver pirmām kārtām ar humoru. Kādā literārā pasākumā 2012. gadā (vēl pirms krājuma iznākšanas) klausītājos jautrību izraisīja G. Godiņa lasītais H. Lāksonenas dzejolis “*Gos un bērss*” (ieskatam sniegts dzejoļa fragments):

*“Es grib būt gos apakš bērz. (..)
Es negrib paturet prāta nevien pinkod.
Dod man būt govei apakš bērz,
met man noguruš ād uz istabgrīd
kamin prekša.”*

Tas raisīja pārdomas un retorisku jautājumu. Ja šis pats dzejolis skanētu: “*Es gribu būt govš zem bērza (..). Es negribu paturēt prātā nevienu pinkodu*” utt., varbūt tie paši klausītāji nevis smietos, bet dziļdomīgi apcerētu šī dzejoļa pamatdomu – liriskās varones nogurumu no tehnokrātiskās pasaules un vēlmi saplūst ar dabu?... Sociolingvistikā reizēm tiek izmantota tā dēvētā “saskaņotās maskēšanās” (varbūt tā atveidot Latvijā vēl mazpazīstamo *matched guise* jēdzienu?) metode, kad eksperimenta dalībnieki noklausās vairākus valodu vai valodu variantu audioierakstus viena cilvēka izpildījumā un tiek lūgti izteikt savus subjektīvos iespaidus par šī cilvēka statusu, raksturu u.tml. Pētījuma dalībnieki nezina, ka runātājs ir viens un tas pats, tādēļ priekšstatu par šo cilvēku veido tieši viņa lietotā valoda vai dialekts. (Par šo 20. gadsimta 60. gados Volisa Lamberta (*Wallace Lambert*) ieviesto metodi skat., piemēram, Ričarda Hadsona (*Richard A. Hudson*) sniegto aprakstu (*Hudson* [1980] 2001, 213) un citus avotus.) Rodas pārdomas – vai līdzīgu efektu neradītu arī teksta (nevis runātāja) “maskēšana” dažādos veidos? Viens un tas pats teksts droši vien tiktu dažādi uztverts un raisītu dažādas asociācijas atkarībā no tā, vai tas būtu uzrakstīts latviešu literārajā valodā vai arī lībiskajā dialektā.

Jau iepriekš tika citēts G. Godiņa izteikums par to, atdzejojumā izmantotā valoda ir “lipīga” un viņš vēlāk arī pats tajā dzejojis. Šis “lipīgums” un iedvesmošanās vērojama arī dažādās atsaukmes par šo dzejoļu izlasi plašsaziņas līdzekļos. Piemēram, Marlenas Briedes recenzija “*Kā es met sav ād kamīn prekša*” (vīrsraksts ir alūzija uz iepriekš citētā dzejoļa pēdējo rindu) rakstīta izlokšnē un zināmā mērā humoristiski, tomēr atzīstot arī krājuma nopietnās vērtības, piemēram: “*Heli meklē jēgpilns atbilds, viš negrābstās pa vīrs*” (Briede 2013, 122). Arī kādas grāmatu apskatnieces blogā “Sibillas grāmatas” recenzija “*Lāksonen i klāt*” rakstīta daļēji izlokšnē, un viens no komentētājiem secina: “*Izklausās lieliska, priecīga grāmata*”. Bloga autore Sibilla gan atbild: “*Nu vietām tā dzeja ir arī nopietnāka*” (22.01.2013, <http://sibillasgramatas.wordpress.com>).

Dzejolis “*Gos un bērss*” tolaik tika arī daudzkārt pārpublicēts portālos “*Facebook*”, “*draugiem.lv*” un citur, un daudzi uzsvēra tieši komiskuma aspektu. Kāda sieviete savā profila dienasgrāmatā rakstīja: “*Vakar es nopirku Heli Lāksonenas dzejoļu grāmatiņu “Kad gos smeī” (..) es smējos un priecājos par Guntara Godiņa asprātīgo tulkojumu austrumjūrmalnieku runā*” (12.03.2013; izcēlums mans). Savukārt portālā “*TVnet*” pie ziņas par šīs grāmatas iznākšanu kāds

komentētājs rakstījis: “*Atdzejojums vien liek pasmaidīt*” (Ku-ku, 11.11.2012, www.tvnet.lv). Sociālajos portālos un citur internetā lasāmie komentāri par H. Lāksonenas dzeju reizēm radīja izbrīnu par to, ka daudzi lasītāji tajā bija saskatījuši galvenokārt virspusējo, šķietami uzjautriņošo slāni, bet ne eksistenciālās pārdomas par dzīvi vai smelzdzīgās rindas par cilvēku attiecībām, mīlestību, šķiršanos utt.

Taču katrā ziņā pozitīvi ir tas, ka šī grāmata rosinājusi ne vienu vien (ne tikai valodniekus, bet arī valodniecības nespeciālistus) pievērsties dialektu jautājumam apcerei. Piemēram, literatūrzinātniece Anda Baklāne publicējusi rakstu “Dzimtās valodas stils” (2012), kurā atkārtο vairākas diezgan vispārzināmas idejas un vērojumus – piemēram, ka daudzuprāt “*dialekti [ir] cildenāki par lielpilsētas piesārņoto standartvalodu*”, vai arī ka latgaliski rakstītā literatūra ir tematiski un stilistiski daudzveidīgāka par ventiņmēlē rakstīto, kurā dominē humors (Baklāne 2012, 43). Taču atzīmēšanas vērts (lai gan skepsi raisošs) ir A. Baklānes minējums, vai izlases “Kad gos smeī” šarms neslēpjoties galvenokārt dialektā, un ka “*jāpatulko standartvalodā un jāskatās, kas paliek pāri no kolorīta un oriģinalitātes*” (Baklāne 2012, 44).

Ir nācies pieminēt H. Lāksonenas grāmatu arī privātās sarunās ar lībiskā dialekta runātājiem – gan tāpat, gan pētījuma interviju ietvaros. Te jāpiezīmē, ka kurzemnieki par šo grāmatu izteicās visumā atzinīgi, bet kāda vidzemniece teica “*galig garam*” – tieši valodas aspektā, vērtējot neprecizitātes un atšķirības no reālajām Vidzemes lībiskajām izloksnēm (galu galā atdzejotājam G. Godiņam šī izloksne nav dzimtā, jo viņš pats nāk no Sēlijas).

Ar manu pētījumu respondentiem (gan tagadējā, gan 2007.–2008. gada projektā) nereti esam pārrunājuši šī dialekta “humora tradīcijas” iespējamās cēloņus. Reizēm pat paši dialekta runātāji ir teikuši, ka lībiskais dialekts izklausoties kā “sabojata, nepareiza” latviešu valoda, un tāpēc tā šķietot komiska. Arī laikraksta “Ventas Balss” internetversijā kāds komentētājs savulaik rakstījis: “*Ventiņu valodai nav pašai savas gramatikas, un tā pati nav nekas cits kā sakropļota un vienkāršota latviešu valoda ar nedaudz īpatniem apzīmējumiem*” (Guntars 12.06.2010, www.ventasbalss.lv). Taču šis noliedzošais komentārs lasāms pie ziņas “Sagatavota unikāla ventiņu vārdnīca” – domāta Līgas Reiteres un Ulda Grīnberga grāmata “*Īs ventiņu gramatik un vārdnīc jeb bliņķs ventiņmēle*” (2010). Lai gan arī šī (daļēji dialektā rakstītā) grāmata ir ar humora piesitienu, tomēr savā ziņā tas ir solis ceļā uz tāmnieku dialekta atzīšanu par īstu, “nopietnu” valodas variantu.

Taču šķietami šokējošais apgalvojums par “sabojāto valodu” nav gluži bez pamata, jo šajā dialektā ir vērojamas parādības, kādas mēdz rasties valodu kontaktu un interferences gaitā.

Labi zināmas ir tādas tipiskas šī dialekta iezīmes kā reducētās galotnes (piemēram, *Jāns un Ann iet uz māji*), 3. personas verba formas lietojums visās personās (*es ir, tu ir, mēs ir* utt.), gramatiskās dzimtes zudums resp. vīriešu dzimtes vispārinājums utt. Svarīgi ir uzsvērt, ka tas, pretēji tradicionālajam uzskatam, varbūt nemaz **nav** tiešs lībiešu valodas elementu pārcēlums. Jāņem vērā, ka lībiešu valodā darbības vārdu personu formas ir dažādas (piemēram, *ma um, minā um* jeb *ma ūob* ‘es esmu’, *sa ūod* ‘tu esi’, *ta um* ‘viņš/viņa ir’, *mēg ūomō* ‘mēs esam’ utt.); arī lietvārdiem ir dažādas locījumu galotnes, ir arī garie patskaņi galotnēs utml. Savukārt tas, ka somugru valodās nav gramatiskās dzimtes, nav viennozīmīgi vērtējams kā vienīgais cēlonis, kāpēc arī latviešu valodas lībiskajā dialektā dzimtes sistēma ir reducēta. Arī Laimute Balode un Aksels Holvūts (*Axel Holvoet*) to formulē šādi: “*Tiek vispārīgi pieņemts* (it is generally agreed upon), *ka tā iemesls ir lībiešu valodas substrāta ietekme*” (Balode, Holvoet 2001, 28–29; tulkojums mans) – taču viņi neapgalvo, ka tas būtu neapgāzami pierādīts fakts.

Labi zināms piemērs, kur valoda laika gaitā zaudējusi gramatisko dzimti (kaut arī nav saskārusies ne ar vienu somugru valodu!), ir angļu valoda. Tās gramatiskā struktūra sāka radikāli mainīties (reducējoties locījumiem, zūdot dzimtei utt.) kopš 11. gadsimta, kad tā nonāca spēcīgā franču valodas ietekmē. Šajā un citos līdzīgos valodu kontaktu izraisītu pārmaiņu gadījumos mēdz runāt par t. s. vienkāršošanu (*simplification*). Kā norādījis Pīters Tradgils, “*vienkāršošanās [ir] process, kas pavada gan pidžinizāciju, (..) gan arī cita veida valodas pārmaiņas. (..) Par vienkāršošanu var saukt arī tādas parādības kā gramatiskās dzimtes zudums, locījumu galotņu zudums (..)*” (Trudgill 2003, 120; tulkojums mans). Ir pamats domāt, ka arī lībiskā dialekta gramatiskā struktūra ir tipisks t.s. vienkāršošanās procesa rezultāts. Hipotēze par pidžinizācijas un kreolizācijas iezīmēm lībiskajā dialektā vairāk izvērstā citviet (piemēram, Strelēvica-Ošiņa 2009).

No sociolingvistiskā viedokļa būtisks ir fakts, ka citvalodu ietekme parasti tiek uztverta kā nepareiza. Latviešu valodas lībiskais dialekts noteikti nav “tīra” valoda tajā etnogrāfiskā pūrisma izpratnē, kas dialektus, pretstatā literārajai valodai, redz kā senatnīgās, “nesabojātās” valodas avotu (etnogrāfiskā un citu pūrisma paveidu aprakstu skat. Džordža Tomasa (*George Thomas*) izsmelošajā pētījumā (*Tho-*

mas 1991, 77–78)). Lībiskais dialekts ir valodu kontaktu radīts un nepārprotami arī atspoguļo valodu kontaktus un pārmaiņas. Gan nupat jau aplūkotajā gramatiskajā ziņā, gan arī leksiskajā ziņā – salīdzinot ar latviešu literāro valodu vai vidus dialektu, tajā ir vairāk gan lībiešu valodas aizguvumu, gan arī vācu valodas aizguvumu (resp. tie vācu aizguvumi, kas literārajā valodā tika uzskatīti par barbarismiem un daļēji izstumti no aprites, lībiskajā dialektā saglabājušies noturīgāk, jo dialektus jau parasti neviens nenormē un neattiecina uz tiem pūristiskas un preskriptīvas normas). Ievērības cienīgs ir arī fakts, ka lībiskajam dialektam līdzīgas iezīmes (reducētās galotnes, 3. personas vispārināšanu u.c.) daiļliteratūrā reizēm izmanto arī tad, ja jāatdarina cittautieša nepareizā runa (par to vairāk skat.: Strelēvica-Ošiņa 2009). Visu šo iemeslu dēļ latviešu valodas lībiskais dialekts vidusmēra (un vidus dialektā runājoša) latvieša acīs, iespējams, saistās ar ko “nepareizu” un arī svešādu. Tādējādi arī tulkojumā šī dialekta izmantošana reizēm kalpo ne tik daudz kā lokalizēšanas un domestikācijas līdzeklis – kas varētu likties loģiski –, bet drīzāk kā “āriskošanas” (tā tulkojumzinātnes terminu *foreignization* latviski atveidojis Andrejs Veisbergs (2008, 126)) vai “svešādošanas” (Sīlis 2006, 346–347) darbarīks.

Te nonākam arī pie dažiem ekstralingvistiskiem, ģeogrāfiskiem un simboliskiem iemesliem, kas saistās ar lībiskā dialekta lietojumu un uztveri. Neaizmirsīsim, ka latviešu valodas lībiskais dialekts savulaik bija tā latviešu valodas forma, ko lietoja lībieši tajos gadījumos, kad runāja latviski, un vēlāk arī dzimtā valoda daudziem Ziemeļkurzemē vai Vidzemes piekrastē dzīvojošiem lībiešu pēctečiem, kas ikdienā lībiski vairs nerunāja. (Tiesa gan, lībiskajā jeb tāmnieku dialektā runā ne tikai lībiešu pēcteči, bet arī suiti – taču atcerēsimies, ka savdabīgais suitu novads atrodas uz kādreizējo kuršu un lībiešu zemju robežas.) Jau minētie M. Zirņītes savākie Ziemeļkurzemes dzīvesstāstu materiāli (Zirņīte 2011 u. c.) rāda, ka vairums Lībiešu krasta iedzīvotāju tos stāstījuši lībiskajā dialektā. Līdzīgi atmiņu stāstu fragmenti šajā valodas variantā palaikam publicēti arī lībiešu periodiskajos izdevumos – avīzē “*Līvli*” un lībiešu gadagrāmatās. Tādēļ nenoliedzami būtiska ir lībiskā dialekta vēsturiskā, ģeogrāfiskā un arī simboliskā saistība ar somugrisko mantojumu – pat ja gramatiskā struktūra tiešas lībiešu valodas ietekmes nerāda. (Protams, būtiska ir arī lībiskā mantojuma klātbūtne šī dialekta leksikā, taču to pašu var teikt – lai gan mazākā mērā – arī par latviešu standartvalodu.) Tiešā vai netiešā veidā, lībiskais dialekts asociējas arī ar jūrmalas noskaņu (jo tas pārsvarā ir tieši piejūras iedzīvotāju valoda) – tādēļ tulkojumos tas tik organiski piederas gan J. Tūlika grāmatas

“Jūras būšana” varoņiem un videi kādā Igaunijas salā, gan arī H. Lāksonenas dzejas liriskās varones apdzīvotajai Somijas ainavai ar jūru, mežu u. c. Jāpiebilst, ka somugru un ziemeļu pasaule (gan ģeovēsturisku apstākļu, gan varbūt arī gramatiskās dzimtes trūkuma dēļ?), kurai taču arī mēs daļēji jūtamies piederīgi, tradicionāli asociējas ar savdabīgu, pirmatnīgu feminismu un “stipro sieviešu” tēliem, tāpēc, piemēram, H. Lāksonenas ironiskais teksts: “*Neņem siev no mūskrast! / Mūs siev soļ i gar kā vīr soļ / (...) Mūs zob i tūrit a jūrs ūden*” tik labi sader arī ar Latvijas jūrmalas lībisko vidi un valodu.

Visbeidzot jāsecina, ka gan pašam lībiskajam dialektam un tā vēsturei, gan tajā rakstītajiem tekstiem piemīt zināma ambivalence. Humors un nopietnība, sirsnība un skarbums, tuvums un svešādība, mīti un realitāte, “pareizība” un “nepareizība” – rūpīgi iedziļinoties, tas viss ir saskatāms. Zīmīgs ir arī grāmatas “*Kad gos smei*” priekšvārdā G. Godiņa citētais H. Lāksonenas pašraksturojums: “*Es parasti esmu vai nu dusmīga, priecīga vai sapņaina*” (G. Godiņš 2012a, 10–11). Varbūt tieši ar šādu pretrunīgumu var vislabāk pārciest skarbos jūras vējus un ziemeļu tumsu?...

The Livonianized Dialect of Latvian in Literature, in Translations and in the Perception of Society: Some Aspects

Summary

This article describes some sociolinguistic aspects of one of the Latvian dialects – the Livonianized dialect (*lībiskais dialekts*) which has arisen in the contact between the Latvian and Livonian languages and is spoken in the areas which were historically Livonian. However, the affinity between the Livonian language and the Livonianized dialect is sometimes overrated. Grammatically, the latter shows typical contact-induced (hypothetically maybe even creoloid) features – such as reduced inflectional endings, loss of grammatical gender, and other instances of simplification – rather than direct Livonian influence.

The main focus of the article is on the selection of poetry by Finnish poetess Heli Laaksonen, translated by Guntars Godiņš in the Livonianized dialect of Latvian and recently published under the title “*Kad gos smei* [When the cow is laughing]” (2012). This poetry selection has become an interesting landmark in the tradition of the literary use of this dialect in Latvia, and also (as a number of reviews and readers’ commentaries have demonstrated) a “test strip” highlighting the stereotypical attitudes towards this dialect in Latvian society.

The above-mentioned grammatical features of this dialect sometimes cause to perceive it as an “incorrect language”, as respondents of some socio-linguistic studies have described it. This fact, as well as the literary tradition (since late 19th and early 20th century, the Livonianized dialect has been used mainly in humorous texts), have lead to a situation where a text written in this dialect – such as the poetry translation analyzed here – is perceived first and foremost as funny, even if the author’s intention has been more than to provide fun and entertainment.

However, it is undeniable that this dialect is sometimes seen as a link to Livonian (and more generally, Finno-Ugrian) identity, therefore its use in the translations of several works by Finno-Ugrian authors is certainly not a coincidence.

Avoti

- Aide 2009** – Aide, Inese. Veltīts ventiņu valodai... *Ventspils ziņas*, 2009, 28. oktobris, http://www.ventspilszinas.lv/lv/blogi/iepazisti_radosas_personibas/2009/10/28/veltits-ventinu-valodai/ (Skatīts: 01.10.2012)
- Allefm 2007** – Allefm (13. marts, 2007) [Komentārs diskusijā.] www.laacz.lv (Skatīts: 2008)
- Baklāne 2012** – Baklāne, Anda. Dzimtās valodas stils [Recenzija par Heli Lāksonenas grāmatu “Kad gos smei”]. *Latvju teksti*, Nr. 10, 2012, 43.–44.
- Briede 2013** – Briede, Marlena. Kā es met sav ād kamīn prekša [Recenzija par Heli Lāksonenas grāmatu “Kad gos smei”]. *Vārds*, Nr. 2 (5), 2013, 120.–122.
- Brinkmane 2011** – Brinkmane, Ilze. No runājamās kļūst par rakstu valodu [Intervija ar Valtu Ernštreitu]. *Diena*, 2011, 20. jūnijs, 10.–11.
- Damberga 2002** – Damberga, Baiba. Belte, tas mālders. *Lībiešu gadagrāmata / Līvlist āggastrōntōz*, 2002, 165.–185.
- Dravniece 1996** – Dravniece, Sofija. Atmiņas. *Kubalu skolas-muzeja raksti, I. burtnīca*. Mežsaustere, 1996.
- Godiņš 2012** – Godiņš, Guntars. Par Heli [Priekšvārds]. H. Lāksonena, *Kad gos smei*. Rīga: Mansards, 2012a.
- Godiņš 2012** – Godiņš, Guntars. Sasmīdinājuši divas tautas [Intervija ar Heli Lāksonenu]. *Latvju teksti*, Nr. 10, 2012b, 40.–42.
- Guntars. [Komentārs pie raksta “Sagatavota unikāla ventiņu vārdnīca”]. 2010, 12. jūnijs, www.ventasbalss.lv (Skatīts: 12.08.2012)
- Kampāne 2013** – Kampāne, Sintija. “I tāt, kāc tu i”. Uzasināta zīmuļa trāpīgumā. Heli Lāksonena “Kad gos smei”. 2013, 17. februāris, www.ubisunt.lv/zinas/nc/t/18496/print.html (Skatīts: 17.11.2014).
- Ku-ku. [Komentārs pie raksta “Izdota Heli Lāksonenas dzejas izlase “Kad gos smei””]. 2012, 11. novembris, www.tvnet.lv (Skatīts: 01.02.2014)
- Lāksonena 2013** – Lāksonena, Heli. *Kad gos smei*. Rīga: Mansards, 2013.

- Mallene 1981** – Mallene, Endels. Ievadam [Priekšvārds]. J. Tūliks, *Jūras būsana*, Rīga: Liesma, 1981, 5.–6.
- Matīsa** – Matīsa, Kristīne. Paspārdīt sabiedrību. [Intervija ar Andri Gauju.] *Kino Raksti* Nr. 5 (30), 7.–16.
- Reitere 2010** – Reitere, Līga; Grīnbergs, Uldis. *Īs ventņ gramatik un vārdnic jeb bliņķs ventņmēle*. Ventspils: SIA “Resintro”, 2010.
- Roza Liksoma** “*Vienas nakts ekstāze*” [Recenzija; autors nav minēts]. 2001, 27. februāris, www.tvnet.lv (Skatīts: 01.02.2014).
- Sibilla**. Lāksonen i klāt [Recenzija par Heli Lāksonenas grāmatu “Kad gos smeī”]. Blogs *Sibillas grāmatas*, 2013, 22. janvāris, <http://sibillasgramatas.wordpress.com> (Skatīts: 01.02.2014).
- Tiesnese 2014** – Tiesnese, Ilga. Par lībisko dialektu. *Salacgrīvas novada ziņas*, 2014, 24. janvāris.
- Tūliks 1981** – Tūliks, Jiri. *Jūras būsana*. Rīga: Liesma, 1981.
- Vītola 2011** – Vītola, Ilze. Darām tā! [Intervija ar Guntaru Godiņu]. *Mājas Viēsis*, 2011, 19. augusts.
- Zirnīte 2011** – Zirnīte, Māra. *Lībieši Ziemeļkurzemes ainavā*. Dabas aizsardzības pārvalde, 2011.
- Žigure 2009** – Žigure, Anna. Vien lustig lasāmviel [Recenzija par Kuraž Kriša grāmatu “Pasrouges un pasmaid”]. *Jaunā Gaita*, Nr. 256, 2009, marts, http://zagarins.net/jg/jg256/JG256_gramatas_Zigure.htm (Skatīts: 20.08.2012).

Literatūra

- Balode 2001** – Balode, Laimute; Holvoet, Axel. The Latvian Language and Its Dialects. In: Dahl, Östen; Koptjevskaja-Tamm, Maria (eds.). *The Circum-Baltic Languages*, Volume 1. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2001, 3–40.
- Berman 2012** – Berman, Antoine. Translation and the Trials of the Foreign. In: Venuti, Lawrence. *The Translation Studies Reader*. New York, London: Routledge, 2012 [2004], 240.
- Blinkena 2006** – Blinkena, Aina. Kopvalodas (literārās valodas) vieta latviešu valodas vērtību skalā. *Letonika. I. kongress. Valodniecības raksti*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2006, 94.–103.
- Bušmane 2008** – Bušmane, Brigita. Dundagas izloksnes parādību atspoguļojums Ernesta Dinsberga darbos. *Baltu filoloģija*, XVII. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008, 19.–31.
- Hudson 2001** – Hudson, Richard A. *Sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001 [1980].
- Kušķis 1996** – Kušķis, Jānis. Fonētikas īpatnības XVI gadsimta rakstos. *Baltu filoloģija*, VI. Zinātniskie raksti. Rīga: Latvijas Universitāte, 1996, 79.–86.

- Kušķis 1998** – Kušķis, Jānis. Dialektālā pamata atspulgs XVI un XVII gadsimta rakstu morfoloģijā. *Baltu filoloģija*, VIII. Zinātniskie raksti. Rīga: Latvijas Universitāte, 1998, 68.–76.
- LRB** – *Latviešu rakstniecība biogrāfijās*. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1992, 107.
- Pausch 2012** – Pausch, Barbara. Translation of German Dialects and Colloquial Speech into English: Language, Backgrounds, and Attitudes. *Multilingual Discourses*, Vol. 1.1, Fall 2012, 81–110.
- Sīlis 2006** – Sīlis, Jānis. Filmu tulkošana: oriģinālteksta atveides problēmas mērķvalodā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*, 10. Liepāja: Liepājas pedagoģijas akadēmija, 2006, 346.–353.
- Sīlis 2012** – Sīlis, Jānis. Latviešu literārā valoda un latviešu valodas lībiskā dialekta dziļās (tāmnieku) izloknes kā ventspilnieku kontaktvaloda: sociolingvistisko datu vākšanas metodikas pilnveide. *Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku III kongress un Letonikas IV kongress “Zinātne, sabiedrība un nacionālā identitāte”*. Valodniecības raksti. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2012, 408.–419.
- Sīlis 2013** – Sīlis, Jānis. Latviešu valoda kā dzimtā valoda mūsdienu Ventspilī: literārās valodas un dialekta lietošanas īpatnību sociolingvistiskais aspekts. *Letonikas piektais kongress. Plenārsēžu materiāli*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013, 115.–128.
- Strelēvica-Ošiņa 2008** – Strelēvica-Ošiņa, Dace. Ko Ziemeļkurzemē domā par valodu un identitāti? Ieskats kāda pētījuma rezultātos. *Līvli*, Nr.1 (74). Rīga: Līvōd Īt, 2008, 15.–16.
- Strelēvica-Ošiņa 2009** – Strelēvica-Ošiņa, Dace. Latviešu valodas lībiskais dialekts un tā lietotāju identitāte: pārdomas pēc pētījuma. *LU Raksti*, 746. sējums. *Valodniecība. Latvistika un somugristika*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2009, 94.–112.
- Strelēvica-Ošiņa 2012** – Strelēvica-Ošiņa, Dace. *Kāpēc mēs gribam, lai valoda ir pareiza? Ieskats preskriptīvisma vēsturē, teorijā un praksē*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2012 [2011].
- Strelēvica-Ošiņa 2014** – Strelēvica-Ošiņa, Dace. Divu valodu kontaktu robežpunkts – latviešu valodas lībiskais dialekts. *Ventspils paralēle*, I–IV. Rakstu krājums. Ventspils: Ventspils Augstskola, 2014, 54.–68.
- Thomas 1991** – Thomas, George. *Linguistic Purism*. London and New York: Longman, 1991.
- Trudgill 2003** – Trudgill, Peter. *A Glossary of Sociolinguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2003.
- Trumpa 2012** – Trumpa, Edmunds. Latviešu ģeolingvistikas pētījumu sākumi. *Karte des lettischen Sprachgebiets* (1881) – pirmā latviešu valodas dialektu karte. *Latviešu ģeolingvistikas etīdes*. Rīga: Zinātne, 2012, 17.–49.
- Veisbergs 2008** – Veisbergs, Andrejs. Zudusī dihotomija: valoda un tulkojumvaloda. *Linguistica Lettica* 18. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2008, 125.–139.